

FORSKNING I PÆDAGOGERS
PROFESSION OG UDDANNELSE

Det pædagogiske på facebook

– kritik, anvendelse og affekt

Jan Thorhauge Frederiksen

Lektor, Afdeling for Pædagogik, Københavns Universitet

janjaf@hum.ku.dk

<https://tidsskrift.dk/index.php/FPPU>

Resume

Hvilke forståelser af pædagogik cirkulerer i facebook-diskussioner af pædagogiske forhold som opdragelse, børnehave, skole og familieliv? Hvordan formuleres de, og hvordan spiller de med på forståelsen af hvad pædagogik og pædagoger er og kan?

Med udgangspunkt i et kvalitativt materiale fra et antal facebook-grupper, der har pædagogik, pædagoger og pædagogiske forhold som omdrejningspunkt, analyserer jeg de pædagogiske forestillinger om pædagogisk videns karakter, de pædagogiske professioners kompetencer. Et centralt fund er at pædagogik stort set aldrig diskuteres neutralt. Pædagogik og pædagogiske forhold dukker op enten i form af værdimæssigt nødvendige opgaver, der skal løses; situationer, der kalder på forargelse eller vrede; eller politisk/administrative indgreb i det pædagogiske arbejde der kalder på kritik eller begejstring. Tilsvarende virker de argumentationsformer og vidensformer, der henvises til i disse facebook-diskussioner, som socialt lukkende for pædagogprofessionen.

Abstract

Within debates on Facebook concerning social education, childrearing, kindergarten, schools and family, certain interpretations of social education circulate. This paper explores how such interpretations manifest, and how they affect ideas of social educators and their work. Analyzing a corpus of texts extracted from several social education-related Facebook groups, I illuminate implicit interpretations of social educational knowledge, work and professionalism. One important finding is that social education is never discussed as a neutral endeavor. Social education-related topics are spoken of as valuable task of necessity, as situations and observations that may elicit indignation or anger, or as political and administrative interventions that may elicit critique or praise. Similarly, the arguments and concepts of knowledge which the Facebook debates refer to, function as devices of social closure in relation to the social educator profession.

Nøgleord

Pædagogik, pædagoger, profession, normativitet, facebook, facebookgruppe

Indledning

I forskning om pædagogers faglighed er der enighed om, at pædagogisk faglighed omformes af politisk styring. Der er en modsætning mellem pædagogernes forestilling om det pædagogiske arbejde og dets formål, og de forestillinger, der kan udlæses af den politiske styring. Denne modsætning kan være en kamp, hvor én faglighed borttrades eller overses (Ahrenkiel, Nielsen, Schmidt, Sommer, &

Warring, 2012), eller et samspil, hvor nye faglighedsforståelser indoptages i de eksisterende, og ordner disse på nye måder (Plum, 2014). Atter andre undersøgelser vil give pædagoger en stemme, hvor deres modvilje mod politiske styrings-tiltag kan artikuleres (Willig, 2009). I dét lys er det interessant at undersøge, hvordan pædagogik diskuteres og forstås mere generelt. Ingen, der fulgte lærer-lockouten, kan være i tvivl om, at pædagogisk arbejde kalder på engagement og stærke følelser. Denne artikel er et forsøg på at udforske diskussioner af pædagogik, for at efterspore hvilke forestillinger, forventninger og vidensforståelser, der er på spil, når det pædagogiske diskuteres af pædagoger. Artiklen er et pilotstudie og er derfor primært deskriptiv i sin analyse af offentlige diskussioners implicite pædagogikforståelser. Det vil sige, at jeg primært prøver at beskrive et udvalg af sådanne diskussioner, og de forståelser af pædagogik, der kan iagttages i dem. Derfor skal artiklen læses som et forarbejde til en analyse, der kan udtale sig mere generelt om offentlige diskussioner og forståelser af pædagogik.

Pædagoger, pædagogstuderende og tilløbende

Konkret har jeg indsamlet offentlige opdateringer fra tre facebook-grupper, der alle omhandler pædagogik og pædagoger. Materialet omfatter 10.105 gruppe-opdateringer, 185.006 kommentarer, samt antal og art af likes på både kommentarer og statusopdateringer, og endvidere oplysninger om de deltagende personer/profiler. En stor del af opdateringerne, som analyseres er forfattet af pædagoger, eller pædagogstuderende, men langt fra alle.¹ Derfor gør artiklen ikke entydigt krav på, at dens påstande uden videre lader sig generalisere til pædagoger som gruppe.

Pædagogprofessionen som velfærdsprofession

At materialet ikke kun er fra pædagoger, udtynder som sagt anknytningen til pædagogfaglighed. Men materialet siger dog noget om den komplekse offentlighed, hvori pædagogisk faglighed formuleres. Jeg vil her kort begrunde at det indsamlede materiale, der omfatter mange andre individer end pædagoger, alligevel kan bruges til at diskutere pædagoger som profession.² Der er nemlig visse egenskaber ved pædagog-professionen, som gør, at jeg ikke mener professionel repræsentativitet er afgørende. Pædagoger er en velfærdsprofession (Brante, 2014). Velfærdsprofessionerne besidder kun delvist de egenskaber, som kendetegner

1 Grupperne ændrer sig over tid. Der er 23.866 profiler aktive i mit materiale. For mere end halvdelen af profilerne mangler jeg oplysninger om enten køn, alder, uddannelser, ansættelsesforhold osv.; enten fordi disse forhold er anonymiseret, eller fordi de bare ikke er oplyst. Derfor er det vanskeligt at sige noget sikkert om hvad der karakteriserer gruppen. Men det, der er oplyst viser en overvægt af kvinder (76%), en aldersspredning fra 18 til 78, stor spredning i anciennitet, og mange forskellige kommuner, institutionstyper og ansættelsesforhold. 62% er pædagoger, 27% pædagogstuderende, og de resterende 11% rummer medhjælpere, og meget andet.

2 Det er således ikke min intention, at de omtalte professionsteorier skal finde *analytisk* anvendelse, men alene begrunde at der kan tales om pædagogprofessionen, på trods af en ikke-repræsentativ stikprøve.

klassiske professioner (Molander & Terum, 2008): autonomi, monopol på arbejdet, samt det at behandle enkelttilfælde ud fra en teoretisk entydig vidensbase. Endvidere er arbejdet medierende, dvs. det bl.a. består i at omsætte politiske mål i handling, hvilket indhegner pædagogernes autonomi (MacDonald, 1995). Dette forhold til staten forhandles i offentlighed, og derfor er der mange andre stemmer, der blandes op med pædagogprofessionens stemme. Hvem der omtales som professioner er altid et spørgsmål om en aktuel status quo i en langvarig historisk og social kamp om at opnå status *som* profession (Carlhed, 2011; Saks, 2012). Om pædagog-professionen lige nu har en sådan karakter, og om dens stemme uproblematisk kan isoleres fra medhjælpere, ledere, bureaukrater, kommuner, politikere, forældreorganisationer forekommer mig derfor at være et delvist vilkårligt snit. Den rodede og kun delvist professionelle gruppering, der taler i de facebookgrupper jeg har indhentet data fra, er måske ikke så meget mere vilkårlig?

Med disse betragtninger in mente, er artiklens forskningsspørgsmål dette: Hvad karakteriserer den implicite forståelse af pædagogik og pædagogisk arbejde, der kommer til udtryk i facebook-diskussioner mellem pædagoger?

Digital sociologi

Jeg vil kort diskutere de udfordringer som empirisk materiale indsamlet fra facebook giver. At arbejde med facebook-data er en afart af digital dataanalyse, der placerer sig som én blandt flere måder at praktisere digital sociologi på.³ Hvor noget forskning i facebook er interesseret i det digitale som *genstand* er det digitale for mig alene et aspekt ved den praksis, jeg tilgår pædagogiske synspunkter gennem. Dermed ikke sagt, at facebook som kilde ikke influerer på de pædagogiske synspunkters karakter; ligesom en indsamling af fx dagbogsnoter ville være influeret af den privathed, som dagbøger er omgærdet med, er facebook-opdateringer også en genre, der udspiller sig i en særlig offentlighed. Der er tre aspekter af disse særegenheder, jeg vil diskutere her: Offentlighed og genre manifesterer sig i (1) facebook-materialets kvalitative karakteristika, og (2) den sociale praksis det er at skrive opdateringer på facebook. (3) Endelig stiller facebookmateriale særlige etiske udfordringer.

Facebook som kvalitativt materiale

Materialet er et korpus af tekster, der kommenterer på hinanden i en ret fast struktur, og derudover er forbundet til en gruppe individer. Det har karakter af dialog. Jeg retter derfor et etnografisk inspireret analytisk blik på materialet som opdateringer og svar: Hvad siges, hvordan argumenteres der, hvordan svares

3 Med digital dataanalyse betoner jeg at de data, der analyseres er digitale (Lupton, 2014). Dette betegnes også til tider digitale antropologi eller etnografi. Da jeg reelt bare udtrækker materiale fra facebook, uden at interagere, eller bede om de deltagendes egne fortolkninger, mener jeg dog at digital dataanalyse er den korrekt betegnelse her.

der, m.v. (Atkinson & Hammersley, 2007; Delamont, 2002). Denne struktur har facebook fastlagt.⁴ nogen laver en opdatering, som andre derefter kommenterer på. Materialet er derfor ordnet som en masse små "samtaler" med ét klart afsæt. Der sker så hyppigt det, at samtalen fragmenteres undervejs, i flere parallelle, og delvist overlappende, samtaler. Men man kan kun kommentere en opdatering ad gangen, og man kan kun svare på en kommentar. Samtalerne får derfor det man i informationsvidenskab betegner som en *træstruktur* – en række successive forgreninger fra ét udgangspunkt. Min analyse tager derfor udgangspunkt i træets "rod", dvs. den opdatering, der igangsætter samtalen.

Facebook har som *medie* den egenskab, at der kan ske meget på en gang, både i den enkelte opdaterings-kommentartråd, i den pågældende gruppe, og i den enkelte facebookbrugers *stream*. Det betyder, at interaktion på facebook opleves mere kompleks end den orden, som opdatering-og-kommentar-formen fastholder interaktionen i. Man kan fx ofte se brugere, der kommenterer i flere under-diskussionstråde til samme opdatering, men også samtidig til andre opdateringer. Sommetider kan der gå dagevis mellem svar, sommetider få sekunder. Trådene vokser sig derfor uoverskuelige for deltagerne. De samme spørgsmål og svar gentages, og der opstår lokale enigheder i én under-diskussion, som ikke påvirker samtalen andetsteds. I min analyse følger jeg dog i facebook's fastlagte orden og ignorerer denne komplekse tidsstruktur. Jeg analyserer således samtaler, der er afsluttede, og fastholdt på skrift i en orden, der kun delvist afspejler den måde, samtalerne forløb på. Jeg har mere overblik, end det samtaledeltagerne havde, men betinget af facebook's formning af samtalen. Jeg kan se opdateringer, og kommentarer, knyttet til individuelle profiler. Dette materiale kodes herefter med førnævnte etnografiske opmærksomhed: Hvilke varianter af opdateringer forekommer? Hvad kendetegner dem? Hvordan adskiller de sig? Hvordan kommenteres disse opdateringer? Hvilke normer hævder de? Hvilken forståelse af pædagogik forudsættes? (Saldaña, 2013; Spradley, 1979).

Facebook-gruppen som social praksis

Personer der fravælger facebook, har selvsagt ikke en stemme i materialet. Jeg har dog kun mulighed for i meget bred forstand at forholde mig til hvilken demografisk spredning, der er tilstede i mit materiale. Jeg kan ved optælling konstatere visse ting (jf. note 1), men der er også mange profiler, om hvem jeg intet ved.

Deltagelse – dvs social praksis – kommer i mit materiale jf. diskussionen ovenfor, til udtryk ved at man opdaterer, kommenterer, eller liker. At like eller kommentere er altid en reaktion på en opdatering: Opdateringer er det, der sætter alt det andet i gang. De fleste opdateringer opererer med en forestilling om et fællesskab, og mange af opdateringerne har en *emotionel* karakter. Materialet vidner

4 I det følgende forudsættes det, at læseren er nogenlunde bekendt med facebook's grundlæggende måder at virke på, og den terminologi, der har etableret sig på facebook om opdateringer og diskussioner.

gennemgående om et livligt og aktivt diskuterende fællesskab, og for at forstå det behøver man begreber, der fokuserer på fællesskaber, og ikke alene på individer.

Den teoretiske inspiration til at forstå sådanne fællesskaber henter jeg i Pierre Bourdieus studier af sproglige interaktioner (Bourdieu, 1991), hvor han beskriver samtale som et sprogligt marked: Ytringer kan have forskellig værdi; de lyttende efterspørger ytringer, der har en særlig form, mens de talende afkoder efterspørgslen og tilbyder ytringer, der i kraft af den talendes kulturelle herkomst i varierende grad korresponderer med efterspørgslen. Omvendt afspejler efterspørgslen sociale og kulturelle dominansrelationer i det omgivende samfund. Jeg låner denne forestilling om et sprogligt marked, hvor ytringerne værdsættes eller efterspørges af fællesskabet. I mit tilfælde er dette sproglige marked forankret i grupper på facebook, der fungerer som *forestillede fællesskaber*; der konstrueres en forestilling om det man her er fælles om, uagtet at dette fællesskab kun delvist har rod i en egentlig interaktion med de andre gruppemedlemmer, og (her) sjældent i ansigt til ansigt interaktion (Anderson, 2016). Facebook-gruppernes samtaler er hyppigt følelseladede; der skrives ofte vredt, rørt, skuffet, provokeret, m.m. Gruppen reagerer i den forstand med *affekt*.⁵ Der fældes samtidig dom over de spørgsmål, der rejses i gruppen – ved protester, sympati, begejstring – og selvfølgelig likes. Den sociale praksis, som udspiller sig i disse facebookgrupper, forstår jeg altså som et forestillet pædagogisk fællesskab, hvor man agerer på et sprogligt marked ved at sanktionere eller fordømme de ytringer, der bringes ind i fællesskabet via opdateringer; denne sanktionering sker ved at like, eller kommentere.

Facebookmateriale og etik

Materialet er alt sammen offentligt tilgængeligt. Der er derfor ikke umiddelbart grund til at diskutere hverken fortrolighed eller samtykke. Men der er alligevel en klar fare for, at jeg fremstiller de deltagende individer på måder, de ikke umiddelbart kan genkende, og måske oplever som objektiverende (Delamont & Atkinson, 1995). Mine etiske overvejelser kompliceres yderligere af det forhold, at medlemmer af grupperne overtræder deres tavshedspligt, idet der beskrives situationer, som uproblematisk kan føres tilbage til bestemte institutioner. Jeg har derfor valgt at anonymisere facebook-grupperne, og at udelade opdateringer eller kommentarer, der umiddelbart kan føres tilbage til institutioner. Og endelig skelner jeg ikke mellem de tre facebookgrupper, men omtaler dem som ét fællesskab og marked.

Analysestrategiske valg

Jeg bruger det kvalitative analyseprogram NVIVO 10 til udtrækning af materialet. Jeg har adgang via en facebookprofil, der er medlem af de tre grupper, som jeg

⁵ Jeg bruger her termen affekt i dens psykologiske betydning, som samlebegreb for følelser, stemninger og emotioner, og ikke i den filosofisk inspirerede betydning.

har trukket materiale fra. Jeg har ikke deltaget i diskussioner i gruppen, men læst med, og på baggrund af disse opstillet en kategorisering. Jeg har efterfølgende kodet samtlige opdateringer (men ikke kommentarer) efter denne kategorisering. Den videre analyse er sket ved at foretage tekst- eller kategori-baserede søgninger i materialet, og herefter kode søgeresultaterne (Saldaña, 2013). Der er ikke foretaget automatisk kodning. Denne fremgangsmåde tager således ikke udgangspunkt i teoriens kategorier, men er induktiv; opdelingerne hentes fra materialet selv, og oparbejdes gennem etnografiske læsninger af materialet (Delamont, 2002; Spradley, 1979). At jeg forstår grupperne som forestillede sproglige markeder, betyder at jeg forstår affekt som en måde det pædagogiske marked sanktionerer ytringer på, og heraf udlæser jeg værdisætning, efterspørgsel, skelnen og vurdering af de forskellige kategorier. Jeg skelner derfor heller ikke mellem individer, men ser alene på hvilke måder der kaldes på et forestillet (fagligt) fællesskab, og hvilke enigheds-tendenser ovennævnte sanktioneringspraktikker rummer.

Opdateringerne

Som sagt tager jeg udgangspunkt i facebookopdateringerne – samtale-”træets” rod, der rummer den ytring, som efterfølgende vurderes, sanktioneres eller fordommes i kommentarer mv. Opdateringerne er opdelt i to hovedkategorier: 1. *Spørgsmåls-opdateringer*, og 2. *Vurderende opdateringer*, der yderligere underopdeles i hhv. 7 og 3 underkategorier. Dertil kommer kommentarerne som en tredje hovedkategori. I de følgende overskrifter for de analyserede opdateringskategorier har jeg tydeliggjort relationerne mellem opdateringskategorierne ved at nummerere dem.

1. Spørgsmåls-opdateringer

Spørgsmåls-opdateringerne i facebookgrupperne beder om svar på noget, som regel ret specifikt. De er én type af diskussions-igangsættende ytring, og når jeg analyserer dette aspekt af gruppernes sproglige marked, betjener jeg mig af 3 analytiske greb, der indfanger efterspørgsel, imødekommelse og anerkendelse af spørgsmålene:

- a. Hvad efterspørges?
- b. Reageres der på spørgsmålet, med svar, likes, etc.?
- c. Hvilken karakter har svar og diskussioner?

Spørgsmålsopdateringerne opdeler jeg jf. punkt a i 7 underkategorier; der er dog især 2 kategorier, som er kendetegnende for grupperne som fællesskab, og det er dem, jeg udfolder og giver eksempler på nedenfor.⁶

⁶ Jeg har udeladt 5 kategorier af spørgende opdatering her: Pædagoguddannelse (1.3), der omhandler opgaver etc., Arbejdsvilkår og ansættelse (1.4), der omhandler en lang række fagpolitiske/rettigheds-

I min analyse nedenfor ser jeg derefter på de to sidste analysegreb: Er reaktionerne primært besvarende, eller indgår de i diskussioner med spørgsmålet? Anerkendes spørgsmålet som pædagogisk? I denne sammenhæng ser jeg ikke på diskussionernes forløb, men på, om de handler om at kvalificere svarene på spørgsmålet, eller udfordrer spørgsmålets berettigelse, og ikke mindst hvilke affekter der viser sig i diskussionen.

1.1 Opdateringer, der efterspørger teori

Disse opdateringer efterspørger teori, i betydningen teori, der *foreskriver* eller *begrunder* et eller andet. Der er tale om en normativ og instrumentel efterspørgsel på, teori om hvordan et eller andet pædagogisk mål opnås, eller teori der giver belæg for særlige interventioner. Disse opdateringer er blandt de allerhyppigst forekommende i gruppen. Nedenfor ses eksempler på ytringer:

jeg mindes jeg har hørt en teori om at børn lærte bedst når de var trygge i institutionen og vidste hvad der skulle foregå af aktiviteter.... men jeg kan hverken finde noget i mine bøger eller på nettet :(nogle der kan hjælpe?? [180]

Kære kollegaer.

Jeg har en pige på min stue (4,5 år) som vælger at klappe i som en østers til samling og hun bliver spurgt om noget (også de gange hun selv markerer at hun vil sige noget). Hun taler altid og svarer på spørgsmål på nær til samlingen.

Er der nogle af jer som har erfaring med dette? Gode råd? Teori? hun er så gammel at hun snart burde kunne sige noget højt til en samling i trygge og vante rammer.

På forhånd tak:)[7583]

Søger litteratur om hvordan man som pædagog agerer når en kollega, som er uddannet pædagog, omsorgssvigter. [1046]

Jeg søger efter noget teori der understøtter min konklusion, at tillid er er vejen til at opnå en relation til den omsorgssvigtede. [2371]

Ytringerne i denne opdateringskategori efterspørger løsninger eller begrundelser, der anviser eller bekræfter pædagogiske handlinger i forhold til et givent problem

mæssige spørgsmål; Tilbud om køb og salg af forskellig art (1.5), oftest bøger, men også kurser; og opslag, der gør opmærksom på Stillingsopslag (1.6); og Andre spørgsmål (1.7) der rummer alt andet. Alle disse kategorier peger for så vidt på, at gruppen fungerer som et fagligt fællesskab, medlemmerne nærer tillidsfulde forventninger til.

eller mål. Hvor en teori andetsteds kunne være en beskrivelse (fx at et sprog er en struktur, eller at køn er en konstruktion), er de teorier der efterspørges her altså primært foreskrivende, og hævder implicitte normalitetsantagelser (fx at en 4½-årig bør kunne tale til samling). Reaktionen på teori-forespørgslerne er anerkendelse og sanktionering; disse opdateringer får mange svar, likes ofte, der kommenteres at ”*jeg følger lige med her*” [180-7]. Diskussionerne, der følger af disse opdateringer, rummer bud på svar, på hvilke svar der er bedst, og på hvor man kan læse mere. I én gruppe cirkulerer ligefrem en liste over teorier, der matcher bestemte hyppigt forekommende problemer.⁷ Der er få uenigheder, og den pædagogiske relevans eller normerne anfægtes ikke. Der er til gengæld til tider kritik af, om disse spørgsmål er udtryk for faglig uselvstændighed, hvilket jeg vender tilbage til nedenfor.

Ytringer og diskussioner i denne opdateringskategori underforstår således et fagligt fællesskab, hvor problemer og teori-løsninger er det faglige indhold: den pædagogiske viden består i at kende disse og kunne matche teori til problem. Denne underforståelse bekræftes af måden opdateringerne modtages på.

1.2 Opdateringer, der efterspørger aktiviteter

Disse opdateringer rummer ytringer, der efterspørger *aktiviteter*, dvs. værktøjer, eller planer, der muliggør at man arbejder med en særlig målgruppe, eller realiserer et særligt pædagogisk mål. Grupperne skelner ikke mellem aktiviteter og værktøjer. Begge dele kan sikre, at man styrker eller fokuserer på særlige forhold, evt. afdække et kompetenceniveau. Nedenfor ses fem eksempler:

Hej :) har I forslag til vandaktiviteter med vuggestuebørn hvor følesansen er i fokus? [...]

Tak :) [2765]

er der nogen som kender nogle gode lege til tosprogede to-årige med sprogvanskeligheder? [354]

Jeg efterlyser nogle gode undervisningsaktiviteter til USU i skolen. Det kan være i alle fag, kom med alle de erfaringer og aktiviteter i har :) [...]

Jeg har valgt at lave en aktivitet imellem to børn med autisme som har svært ved at være sammen/lege sammen mit mål er at skabe relation og

7 Der forekommer enkelte spørgsmål der beder om forklaringer på teoretiske begreber (fx Inklusion, Didaktik) eller beder om en teoretisk modposition (”Hvem har sagt noget der er uenig med Vygotskys teori om zonen for nærmeste udvikling” [1231]). Men disse spørgsmål er alle knyttet til pædagoguddannelses-opgaver.

samarbejde ... Jeg har tænkt at bruge smtte-modellen og teori omkring relationsdannelse ... Er dog lidt på bar bund hvilken aktivitet det skal være ?Tak :) [6428]

Jeg har hørt om et skema man bruger for voksne med nedsat funktion. man spørger ud fra ind til borgerens syn på sig selv, borgeren skal vurdere sig selv ud fra et spørgsmål omkring f.eks gang funktion [...] og så kan jeg bagefter gennemgå samme skema og så kan man sammenligne og ud fra det se hvor realistisk syn på sig selv borgeren har og hvor en indsats kan gøres. Nogle der kender skemaet? [2104]

Det er ikke altid klart, hvad målet skal være med den efterspurgte aktivitet. Der efterspørges for eksempel noget ”godt” – og alligevel fremstår aktiviteterne målrettede. Der reageres på aktivitetsefterspørgslerne med mange likes, og med konkrete kommentarer der angiver aktivitetsforslag. Men at målene ikke ekspliciteres er bemærkelsesværdigt; spørgerne tager det for givent, hvad det pædagogiske mål er i understøttende undervisning, eller i arbejdet med vuggestuebørns følesans (jf. eksemplerne ovenfor). Denne spørgsmålskategori giver ikke anledning til uenighed – den anerkendes og sanktioneres entydigt. Der søges en løsning på en konkret opgave, og det hjælper gruppen med. Dette ses også i den måde fællesskabet adresseres helt generelt, hvor gruppen tiltales kollektivt (”Kære kolleger”, ”Godmorgen Alle sammen”, ”I”, ”Jer”), med hyppige smileys, der takkes for svar, og svar på spørgsmålsopdateringerne likes ofte af spørgeren.

At ytringerne trods de fraværende mål modtages med mange anerkendende svar, peger på, at de underliggende mål også er selvfølgelige for gruppens medlemmer. Dette svarer til teoriforståelsen ovenfor; aktiviteterne er instrumenter, præcis som teorien er instrumentel og normativ.

Analysen af spørgsmålsopdateringerne i disse pædagogiske fællesskaber afslører således en fælles forståelse af pædagogisk arbejde som et arbejde, hvor man kan formulere problemer, der kan løses med teori, og omsættes i aktiviteter, der passer til målgruppen og underforståede pædagogiske mål. Disse spørgsmål kalder sjældent på affekt i gruppen – men det gælder ikke den anden hovedkategori af opdateringer, de vurderende.

2. Vurderende opdateringer

Denne kategori betegner opdateringer, der kalder på en vurdering af et link eller en situation. Situationerne kan være pædagogiske arbejdssammenhænge, observationer af forældre på indkøb, institutioner på tur, m.m. Links er ofte fra dagspressen, Folkeskolen.dk, eller BUPL. Indholdet er ofte artikler om politiske tiltag, eller beslutninger, konkrete sager eller hændelsesforløb vedr. pædagogisk arbejde; videoer fra en pædagogisk situation; pressemeddelelser fra faglige organisationer;

blog-posts fra forskellige kilder. Af medier dominerer Politiken, MetroExpress, BT, Ekstrabladet og lokalaviser. Det er kendetegnende hvad der ikke linkes til. Indholdet er dansksproget, med youtube som eneste undtagelse; der linkes sjældent til UC'er, forskning eller kommuner; der linkes til få fagtidsskrifter. Dét billede ændrer sig i kommentarerne: Her er links til faglige tekster, og der henvises til kommuner, eller faglige lokalforeninger i forbindelse med ansættelses- og arbejdsspørgsmål. Også UC'er dukker pletvis op, oftest vedr. pædagoguddannelsen. Faglige organisationer, kommuner, UC'er og fagtidsskrifter inddrages som kilder til faktuelle svar, men ikke som inspiration til diskussion i grupperne.

De ytringer, opdateringerne rummer er ikke så forskellige: Så godt som alle links, der deles i grupperne ledsages af vurdering, eller en opfordring til at vurdere.

Mine analysegreb i forhold til dette aspekt af det sproglige marked svarer til den anvendt på de spørgende opdateringer. Jeg ser i de næste afsnit først på, hvad det er for en vurdering, opdateringen indeholder. Dette lader sig opdele i tre kategorier: dem der efterspørger en holdning, og dem der direkte kalder på fællesskabets forargelse hhv. begejstring.⁸ Herefter ser jeg igen på, hvordan der reageres på de vurderende opdateringer, og hvilke diskussioner og affekter de afstedkommer.

2.1 Hvad mener I om-opdateringer

Langt de fleste af disse holdningsopdateringer har en klar subtekst; den dom, og diskussion, der fremkaldes af opdateringen er ret forudsigelig. Nedenfor følger to eksempler:

Hvad mener i om det her?? (link til artikel om dukkesalg til pædofile)
[859]

Godmorgen allesammen. Jeg har noget jeg gerne vil drøfte med jer. Er der nogen af jer som har oplevet noget lignende. Der bliver ikke sat nogen aktiviteter i gang i en børnehave [...] hvad har i at sige om det?[3803]

Eksemplerne starter en diskussion om pædofili som behandlings- og/eller fængselskrævende og en diskussion om udbrændte pædagoger og ledelsesansvar. Der er i begge opdateringer en let afkodelig normativitet, og reaktionerne sanktionerer disse med en del likes, og mange kommentarer. Relevansen af ytringerne, som denne kategori rummer anerkendes også generelt. De omtalte meget forgrenede diskussionstræer opstår hyppigt efter vurderende opdateringer, og det sker også her. Diskussionerne bliver ophedede, præget af affekt, og både de oprindelige

⁸ Jeg ser i denne artikel ikke på hvilke værdier, der implicit hævdes i disse domme, men mere på at der dømmes normativt, og hvordan dette foregår. At værdierne ofte er implicite er dog en væsentlig pointe i sig selv, og et af denne artikels fund.

eksempler og senere kommentarer kritiseres. Ytringerne indeholdt i disse opdateringer kalder således på implicitte normer, der anerkendes som pædagogiske af gruppen – men som ikke umiddelbart ekspliciteres, præcis som aktivitetsmålene ovenfor.

2.2 Hvor er det forkert-opdateringer og hvor er det dejligt-opdateringer

Andre opdateringer rummer ytringer, der eksplicit kalder på deltagelse i en negativ dom: forargelse, bekymring, utilfredshed eller en vrede over det, der linkes til – eller en positiv: glæde, begejstring og stolthed. Nedenfor følger eksempler først negative, dernæst positive domme:

[...] Hold da op et angreb han kommer med mod pædagoger og vuggestuerne. <link til Politiken-artikel >[529]

Nej nej og atter nej får sgu rent ud sagt virkelig ondt i maven over det her klip. Da jeg arbejdede i børnehaver lavede jeg nogle noter over mine observationer af hvert enkelt barn i gennem alle vores daglige aktiviteter og i deres frie leg, hvor er barnet godt med og hvad skal der arbejdes på. Jeg tog dem sku rent ud sagt ikke til side og krydsforhørte dem i et rum, som havde de gjort en forbrydelse og tvære deres usikkerhed ud i deres ansigt [...] <video fra tv2 med sprogtestning af barn>[5376]

Jeg er bekymret både som forældre og kommende pædagog. <link til artikel om besparelse> [43]

Den her video gjorde ondt at se! <link til video om børn der skal vælge mellem brun og hvid dukke>[4003]

Åh hvis bare nogle forældre vidste, hvor meget det styrker og hvor meget deres barn lærer når de BARE leger ☺ <link til video med legende børn>[12]

Lige et søndags smil - måske stof til eftertanke <link til billedserie fra naturlegeplads>[946]

Supergodt link hvor man kan finde alt muligt [...] til pædagogiske aktiviteter og/eller læringsforløb. <link>[1172]

Blandt de negativt vurderende opdateringer optræder der hyppigt politiske udmeldinger, om fx besparelser eller styringstiltag, mens der blandt de positive oftest

er enkelt episoder/aneddoter. Der reageres på ytringerne i disse opdateringer med anerkendelse, i form af likes og, for de negative dommes vedkommende, med mange kommentarer og heftig, affektiv diskussion. De positive modtager likes, og kommentarer der primært bare består af smileys. Diskussion og affekt i disse kategorier forstår jeg som opretholdelse af et pædagogisk normfællesskab: de positive domme udpeger noget værdifuldt, der fremkalder glæde og ikke uenighed; de negative drager normative grænser om det pædagogiske, og kalder derfor på uenighed og affekter som vrede og forargelse. Det normative indhold underforstås,⁹ dvs. opdateringerne rummer sjældent en argumentation for hvad det er, der bør forarge eller begejstre. Der lægges et eksempel og en dom frem, og så efterspørges der bekræftelse, dvs. sanktionering i gruppernes sproglige marked, og derved vedligeholdes en implicit forståelse af det pædagogiske fællesskab.

3. Kommentarerne

Der er næsten 20 gange flere kommentarer end opdateringer i materialet, så min analyse af dem er mere overfladisk. Jeg har læst kommentarer igennem for en række opdateringer, i forlængelse af min forståelse af facebookgruppen som et sprogligt marked. Kommentarer er især et sted at sanktionere eller fordømme ytringer, og her ses også mange af de samme forhold, som allerede er nævnt. Jeg analyserer derfor her, hvordan kommentarer bidrager til diskussionsforløb.

Der udspiller sig således ofte dramatiske uenigheder, typisk foranlediget af en negativ dom, eller en af de mere åbne opdateringer. Disse diskussionstråde kan være ganske vanskelige at følge; de to første eksempler på negative vurderingsopdateringer ovenfor har hhv. 456 og 114 kommentarer, fordelt på mange undertråde. Der kan være ren enighed, som i disse to kommentarer til opdateringen om børn der testes:

Det er vejen tilbage til den sorte skole. Et stort tilbageskridt
Puha .[5376-1-2]

Men der forekommer også klar uenighed som her ifht. opdateringen om vuggestuepædagogerne:

Er tilbøjelig til at give manden en smule ret..
Tror på at vi er rigtig mange fantastisk engagerede pædagoger som gør det bedste vi kan, ud fra de forudsætninger og den viden vi har på området, men for mange er pædagogik en syns'ning, som fører til en, i mine

9 Eventuelt ekspliciteres normen bag dommen i kommentarerne, men det er i sig selv bemærkelsesværdigt at en forarget opdatering først senere i diskussionen når frem til at begrunde sin forargelse.

øjne, husmorpædagogik, som tager udgangspunkt i vores egen opdragelse, værdier, normer og holdninger” frem for en faglige pædagogisk vide der bliver bundet op på forskning [52-23]

Uenighederne forløber forskelligt: hvis parterne begge er online kan der ske hurtige udvekslinger, der fører til et kompromis, eksplosiv vrede, eller til at én part trækker sig. Men diskussionerne fragmenteres også: de spreder sig ud over små under-tråde, og afsluttes ikke. At disse diskussioner alligevel fortsætter, og tilsyneladende ikke opleves som problematiske kan forstås sådan, at de ikke kun handler om afklaring, men om at bekræfte og manifestere et mere eller mindre homogent pædagogisk holdningsfællesskab, og altså vedligeholde normative grænser.

De teori- og aktivitets-efterspørgende opdateringer giver mindre diskussion og uenighed. Materialet viser, at svarene i hvert fald genkendes som forsøg på at levere det efterspurgte. Men til tider hævdes fællesskabets faglige normer om fx selvstændighed, som i dette eksempel:

Jeg ser mange studerende her [i gruppen], der beder om hjælp generelt. Og så er der nogle, der beder om hjælp til afgørende prøver ol. Og hér springer kæden af for mig: Er det ikke netop hér, at man SELV skal vise, hvad man har lært, med og uden ”handicaps”? [2659-6]

Her kritiseres unge, studerende, eller nyuddannede for ikke at gøre sig deres egne erfaringer, eller gøre en arbejdsindsats af en art. Disse kommentarer peger på, at fællesskaberne både rummer en anciennitetsdimension, en forestilling om vidensakkumulation, og en prakticistisk dannelsesforestilling for den gode pædagogs vej til professionalitet.

Ytringerne kalder altså på et pædagogisk fællesskab, der implicerer idéer, erfaringer og viden, man kan trække på, men ikke uafhængigt af pædagogisk praksis.

Det pædagogiske fællesskab

Mit spørgsmål var, hvad der karakteriserer den implicitte forståelse af pædagogik og pædagogisk arbejde i facebook-diskussioner mellem pædagoger?

Analysen viser et fællesskab, der diskuterer pædagogiske forhold på en normativ, instrumentel og indforstået måde: Der rejses sjældent neutrale pædagogiske spørgsmål; der er oftest en underliggende normativitet. Dette kommer i spørgsmålsopdateringerne til udtryk som instrumentalitet, hvor teori og aktivitet skal tjene et formål, og skelne mellem pædagogisk rigtigt og forkert. Det viser sig i de

vurderende opdateringer som norm-bekræftende domme over pædagogiske forhold. Materialet rummer få egentlige argumentationsrækker. Det, man kunne kalde grundlagsdiskussioner for pædagogisk arbejde, af typen ”Hvad er den gode pædagogiske relation”, ”Hvad er formålet med arbejdet”, osv. er fraværende. Der er tale om at bekræfte og legitimere allerede eksisterende normer.

Det burde måske ikke overraske, at analysen af dette materiale viser pædagogiske praktikere der altovervejende ser pædagogik som et normativt forehavende. Men normativitet og instrumentalitet er for det første ikke den eneste måde at forstå pædagogik på; for det andet hviler sådanne udsagn på værdier eller en forestilling om, hvorfor en praksis er rigtig, og en anden forkert; og endelig etablerer normative udsagn et værdifællesskab, hvor manglende tilslutning til normerne kan være ekskluderende. Den forståelse af pædagogik, der kendetegner facebook-diskussionerne, forudsætter at der er noget, der er pædagogisk rigtigt og forkert. Pædagogik handler her om at gøre det rette, eller det bedste. Men hvad er det da, der gør noget rigtigt hhv. forkert? Dette er der faktisk meget lidt i materialet, der diskuterer. Hovedsageligt er de værdier eller mål, der kan begrunde, at en pædagogisk praksis er at foretrække, udtalte. I andre tilfælde kritiseres det, hvis en praksis ikke er baseret på viden eller på forskning – men heller ikke her tages det op, hvad forskning borger for. Blandt de negative domme rammes besparelser og politiske udmeldinger ofte, men heller ikke her ekspliciteres det, hvilke pædagogiske værdier og kvaliteter der rammes. Dét fører til det lidt paradoksale forhold, at mens pædagogik her forstås som noget entydigt normativt, er normerne implicite og diskuteres ikke. Formålet med at gøre det ene frem for det andet, bliver således ikke diskuteret, selv om det hyppigt diskuteres hvad man bør gøre. Det kommer især til udtryk i de stærke negative domme. Disse domme fremkalder stor deltagelse, på trods af de uoverskuelige diskussioner de fremsættes i. Det, der således efterspørges og værdsættes, er ytringer, der reproducerer fællesskabet som pædagogisk, som professionelt og som bærer af praksis-omsættelig teori. Et normativt fællesskab, med andre ord.

Materialets diskussioner etablerer og vedligeholder således en forståelse af det pædagogiske arbejde som teori- og metode-båret, og dermed en forestilling om en vidensbase – men altså en instrumentel teori- og vidensforståelse.

Dette er en art *social lukning*, hvor pædagoger skærmer sig af mod udefra kommende faglighed, og derved vedligeholder professionel status: en fælles forståelse af god pædagogik vedligeholdes, og dermed en bestemt forestilling om det gode pædagogiske arbejde. Det kan i nogen grad ligne et forsvar af en fælles faglighedsforståelse. At fællesskabet også sanktionerer i forhold til forestillinger om anciennitet, professionel dannelse og vidensakkumulation peger også i retning af social lukning (Murphy, 1988). Man kan altså i den måde, som disse diskussioner udspilles på, se produktionen af en særlig pædagogikforståelse, der altså bidrager til at reproducere pædagogiprofessionen som professionel.

Denne produktion og reproduktion af det pædagogiske kan være medvirkende til at sætte grænser for hvordan pædagogers autonomi ses og anerkendes; og kan

potentielt begrænse pædagogernes mulige professionalisering. Det er nemlig tvivlsomt om det normative fællesskab, der oparbejdes og vedligeholdes her, reelt er særligt stærkt socialt lukket. Forestillingerne om teorier som belæg for hvad der er god praksis, og de tilsvarende kritikker af det, der ikke lever op til de implicite normer om god pædagogik peger ikke i retning af faglig autonomi. Der er nemlig tale om de samme krav til faglighed, som er politisk styrende for tiden, og som kommer til udtryk i forestillinger som evidensbaseret, best practice etc. Kvaliteten i det pædagogiske arbejde er nemlig *både* i disse politikker, og i facebookgruppernes implicite faglighedsforståelse, afhængig af mål og legitimering, der kommer til professionen udefra. Det sproglige marked, som kommer til syne i disse facebookgrupper, henter legitimitet i kriterier, der afspejler udvendig politisk kontrol med det pædagogiske arbejde. En kontrol, der har som pædagogiske kvalitetskriterier, at det pædagogiske rummer evidens- eller forskningsbaseret viden og teori, der omsættes i praksis gennem aktiviteter og metoder, for at opfylde specifikke mål, der ikke diskuteres eller ekspliciteres blandt praktikerne. Videre studier, inspireret af dette pilotstudie, kunne derfor undersøge det pædagogiske indhold og praksisnormer i diskussionerne her, og deres forhold til pædagogers professionaliseringsbestrebelse.

Litteratur

- Ahrenkiel, A., Nielsen, B.S., Schmidt, C., Sommer, F., & Warring, N. (2012). *Daginstitutionsarbejde og pædagogisk faglighed*. Frydenlund.
- Anderson, B. (2016). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism* (Revised). Verso.
- Atkinson, P., & Hammersley, M. (2007). *Ethnography* (3rd ed.). Routledge.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and Symbolic Power*. Harvard University Press.
- Brante, T. (2014). *Den professionella logiken*. Liber.
- Carlhed, C. (2011). Professioner i sociala fält – att använda fältbegreppet i professionsforskning, (september), 1-21.
- Delamont, S. (2002). *Fieldwork in Educational Settings: Methods, Pitfalls and Perspectives* (Vol. 1). Routledge.
- Delamont, S., & Atkinson, P. (1995). *Fighting familiarity: essays on education and ethnography*. Hampton Press, Incorporated.
- Lupton, D. (2014). *Digital sociology*. Routledge.
- MacDonald, K.M. (1995). *The sociology of the professions*. London: Sage.
- Molander, A., & Terum, L.I. (2008). Profesjonsstudier - en introduktion. In *Profesjonsstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Murphy, R. (1988). *Social Closure*. Oxford: Clarendon.
- Plum, M. (2014). *Den pædagogiske faglighed i dokumentationens tidsalder*. Dafolo.
- Saks, M. (2012, June). Defining a Profession: The Role of Knowledge and Expertise. *Professions and Professionalism*. <http://doi.org/10.7577/pp.v2i1.151>
- Saldaña, J. (2013). *The coding manual for qualitative researchers*. Sage.
- Spradley, J.P. (1979). *Participant Observation*. Wadsworth.
- Willig, R. (2009). *Umyndiggørelse*. Hans Reitzels forlag.